

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ГАЛУЗІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF TRAFFICKING OF HUMANS

Маринів І.І.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри міжнародного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Дергачов А.К.,
студент III курсу
Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Проблема торгівлі людьми була завжди актуальною для людства. Проте боротьба з нею стає як ніколи актуальною у цивілізованому, демократичному суспільстві, яке прагне не тільки проголосувати, але й забезпечувати права і свободи своїх громадян. Найкращим контролером недопущення торгівлі людьми є міжнародна співпраця з протидії торгівлі людьми. Метою роботи є аналіз шляхів міжнародного співробітництва у цій сфері. У роботі розглянуто національний і транснаціональний характер торгівлі людьми та особливості боротьби з ними. Особливу увагу приділено аналізу міжнародних актів із заборони торгівлі людьми. Дана тематика є актуальною, у зв'язку з чим існує перспектива дослідження у напрямку удосконалення міжнародної та національної правових систем щодо недопущення торгівлі людьми.

Ключові слова: торгівля людьми, міжнародна співпраця, транснаціональна злочинність, міжнародні акти, попередження торгівлі людьми.

Проблема торговли людьми была всегда актуальной для человечества. Однако борьба с ней становится как никогда актуальной в цивилизованном, демократическом обществе, которое стремится не только провозглашать, но и обеспечивать права и свободы своих граждан. Лучшим контролером недопущения торговли людьми является международное сотрудничество по противодействию торговле людьми. Целью работы является анализ путей международного сотрудничества в этой сфере. Отдельное внимание уделено анализу международных актов, запрещающих торговлю людьми. Данная тематика является актуальной, в связи с чем существует перспектива исследования в направлении совершенствования международной и национальной правовых систем по недопущению торговли людьми.

Ключевые слова: торговля людьми, международное сотрудничество, транснациональная преступность, международные акты, предупреждения торговли людьми.

The problem of human trafficking was always relevant to mankind. However, the struggle with it becomes more relevant than ever in a civilized, democratic society, which seeks not only to proclaim, but also to safeguard the rights and freedoms of its citizens. The best controller for preventing trafficking in human beings is international cooperation in combating human trafficking. The aim of the work is to analyze the ways of international cooperation in this field. The article deals with the national and transnational nature of trafficking in human beings and the peculiarities of combating them. Particular attention is paid to the analysis of international acts on the prohibition of trafficking in human beings. This topic is relevant in connection with what is the prospect of research aimed at improving the international and national legal systems for the prevention of trafficking in human beings.

Key words: trafficking in human beings, international cooperation, transnational crime, international instruments, prevention of trafficking in human beings.

Сучасна міжнародно-правова дійсність характеризується активною боротьбою проти грубого порушення основоположних прав та свобод людини. Вплив міжнародного співтовариства дедалі більше поширюється на нові засоби боротьби, зокрема прийняття та впровадження в національне законодавство міжнародних актів, котрі забороняють торгівлю людьми. Проте лише прийняття таких актів зовсім не означає вирішення глобальної проблеми людства. Безумовно, що для досягнення такої загальної мети, як недопущення торгівлі людьми, кожна держава повинна чітко дотримуватися обов'язків, які покладені на неї. Причому для вирішення цієї проблеми, держави мають брати участь у міжнародному співробітництві в різноманітних формах, від прикордонних контактів із суміжними державами до міжнародного співробітництва на регіональному й універсальному

рівнях. Тим не менш, питання щодо налагодження взаємодії держав у галузі протидії торгівлі людьми є вкрай актуальним з огляду на підвищення в останнє десятиліття фактів торгівлі людьми по всьому світі.

Цю проблему порушували у своїх дослідженнях такі вчені, як О.М. Бандурка, О.Г. Богатирьов, В.М. Волженкіна, Л.Н. Галенська, Н.А. Зелінська, І.І. Карпець, Н.С. Карпов, В.А. Козак, П.Д. Біленчук і багато інших. Однак, незважаючи на чималу кількість наукових робіт на цю тематику, аналіз цього питання, як і сама практика міжнародної боротьби проти торгівлі людьми, далекі від довершеності, до того ж з часом з'являються нові обставини, які так чи інакше вимагають вдосконалення методів протидії торгівлі людьми на міжнародному рівні, що вимагає постійного аналізу в межах міжнародного права.

Основною метою статті є аналіз наявних шляхів протидії торгівлі людьми, дослідження міжнародних актів, що регулюють відносини щодо заборони торгівлі людьми.

Активне міжнародне співробітництво у галузі протидії торгівлі людьми передусім зумовлено зростанням масштабів міжнародної злочинності у галузі торгівлі людьми. Безумовно, що неможливо дати повну оцінку розповсюдження цього явища, адже не складно помітити стрімке зростання торгівлі людьми по всьому світі. Зокрема, 22 квітня 2013 року Виконавчий директор Управління ООН з наркотиків та злочинності Юрій Федотов зазначив, що міжнародна злочинність підриває стійкий розвиток, ускладнює доступ до освіти і порушує потоки інвестицій, а також звернув увагу на зростання злочинності у таких напрямках, як підробка ліків, тероризм, торгівля людьми, незаконний продаж охоронюваних видів флори і фауни, зброї та об'єктів культури [1]. Тому сьогодні особливого значення набуває міжнародне співробітництво у сфері протидії такої міжнародної проблеми, як торгівля людьми. Особливо це стосується вчинення злочинів організованою групою чи злочинною організацією із міжрегіональними або міжнародними зв'язками.

Для того щоб детально аналізувати та знаходити шляхи вирішення даної проблеми, міжнародне співтовариство повинно мати чітке визначення такого поняття, як торгівля людьми. Сьогодні найбільш чітке визначення цього поняття містить «Протокол з попередження торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми», який доповнює Конвенцію ООН про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю. Так, Протокол визначає торгівлю людьми як здійснення з метою експлуатації вербування, перевезення, передачі, приховання чи отримання людей шляхом погрози силою або її застосування чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи вразливістю стану або шляхом підкупу у вигляді платежів чи вигод для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу [2].

У своїй щорічній доповіді Держдепартамент США про торгівлю людьми зазначає, що основними факторами, які сприяють цьому явищу, є: нестатки, привабливість кращих умов життя в іншому місці, неможливість працевлаштування, організована злочинність, насильство над жінками та дітьми, дискримінація жінок, корупція уряду, політична нестабільність, збройні конфлікти, культурні традиції (такі як традиційне рабство), попит на дешеву робочу силу. Кожна цивілізована держава, яка по-справжньому намагається уникнути торгівлі людьми на регіональному рівні, повинна відповідати критеріям, за якими і оцінюється ефективність у цій діяльності, серед яких: 1) активні дії уряду з розслідування і переслідування в судовому порядку актів торгівлі людьми на території своєї держави; 2) захист жертв работоргівлі; 3) здійснення акцій просвіти населення для запобігання торгівлі людьми; 4) співробітництво з іншими державами; 5) переслідування в судовому

порядку державних посадових осіб, які приймають участь в работоргівлі чи сприяють їй, тощо. Складнішим є транснаціональний характер торгівлі людьми, зумовлений низкою ознак. Передусім це транскордонність злочину, що виражається в тому, що вони:

- реалізуються у зонах митного і прикордонного контролю, тобто мають спеціальний простір, обмежений засобами охорони;

- обмежують сферу зовнішнього контролю, створюють латентну форму існування, що створює злочинну нішу для посадових злочинців, групової контрабанди, вимагання хабарів тощо;

- реалізуються спеціальними суб'єктами: співробітниками митниці, прикордонних служб, а також страховими та туристичними агентствами, які мають свої представництва у зонах прикордонно-митного контролю;

- мають свої «супутникові» утворення, охоплені прикордонним простором.

Питання міжнародного співробітництва при розслідуванні торгівлі людьми та інших злочинів транснаціонального характеру набувають особливого значення, оскільки без такого співробітництва неможливо зібрати докази, які знаходяться за кордоном; здійснити кримінальне переслідування; забезпечити охорону прав і свобод людини і громадянина у кримінальному судочинстві; відшкодувати завдану злочинною шкоду тощо. Тобто реалізація мети і завдань міжнародного співробітництва у протидії торгівлі людьми здійснюється як міжнародними організаціями, утвореними для цього державами, так і власне державами, уповноваженими компетентними органами за конкретними напрямками діяльності й у певних формах.

До основних видів міжнародного співробітництва у боротьбі з торгівлею людьми за формами прояву відносять:

- взаємодію у рамках правової допомоги у кримінальних справах;

- укладення угод про співпрацю;

- участь у проведенні оперативно-розшукових заходів, слідчих дій на території іншої держави;

- проведення спільних оперативних розробок та розслідувань;

- обмін інформацією;

- участь у міжнародних операціях та проектах співпраці;

- укладення ряду конвенцій, пактів та протоколів з врегулювання цього питання [3].

Особливу увагу слід приділити Конвенціям, Пактам, Протоколам з протидії торгівлі людьми. Серед них такі, як Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН від 02.12.1949 року, що консолідує положення інших міжнародних договорів з цього питання, прийнятих починаючи з 1904 року. Її основне завдання – визначення ефективних мір боротьби проти усіх форм торгівлі жінками та експлуатації проституції. Вперше в історії укладення міжнародних договорів дана Конвенція проголосила проституцію і торгівлю людьми

актами, несумісними з гідністю і цінністю людської особистості, що ставлять під загрозу добробут окремих осіб, сім'ї та суспільства [4].

Наступним важливим актом у цій сфері є Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966 року, за яким жодна людина не повинна піддаватися випробуванням, примусовій праці і незаконному утриманню чи утиску таких свобод, як свобода на пересування, вираження та асоціацію з іншими [5].

В рамках Європейського Союзу Європейським парламентом була ухвалена Резолюція про торгівлю людьми від 18.01.1996 року. У ній торгівля людьми істотами (чоловіками, жінками та підлітками) проголошувалася несумісною із мораллю та гідністю і визнавалася як така, що становить серйозне порушення прав людини. На виконання положень цієї Резолюції у лютому 1997 р. Радою ЄС була прийнята Спільна дія про боротьбу з торгівлею людьми та сексуальною експлуатацією дітей. Даний документ перелічує додаткові види покарання і заходи адміністративного характеру, такі як конфіскація і вилучення доходів і власності торговця людьми і закриття установ, які брали участь у торгівлі людьми. Зобов'язує держав-членів ЄС ввести адміністративну або кримінальну відповідальність за злочини, вчинені від імені юридичної особи без урахування кримінальної відповідальності фізичних осіб, що стали співучасниками або призвідниками злочину [6].

Загальна декларація з прав людини у ст. 4 підкреслила, що «ніхто не повинен утримуватися в рабстві або підневільному стані; рабство і работоргівля забороняються у всіх їх видах».

Міжнародний Пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. встановлює низку прав громадян країн-учасниць Пакту, які разом можуть забезпечити певний захист від торгівлі людьми. Наприклад, ці права включають в себе право на працю (ст. 6), освіту (ст. 13), справедливі та сприятливі умови праці (ст. 7), рівну оплату рівної за цінністю праці (ст. 7) та відповідні життєві стандарти (ст. 11). Крім того, Пакт передбачає право дітей на захист від економічної та соціальної експлуата-

ції та від праці, шкідливої для їх здоров'я, моралі та розвитку (ст. 10).

Ще одним аспектом протидії торгівлі людьми є створення достатньо великої кількості неурядових організацій, серед яких Карітас Італіяна в Італії, яка частково діє і в Україні, Всесвітня організація за Виживання (The Global Survival Network), Фонд проти торгівлі людьми (The Foundation against Trafficking), Кризовий центр «Ангара» в Іркутську, Центр «Жінка для жінки» в Україні, Всесвітній альянс проти торгівлі жінками (Таїланд) та багато інших.

Суттєвим важелем є значення міжнародних правоохоронних, поліцейських організацій, зокрема Інтерполу та Європолу, для координації зусиль у протидії торгівлі людьми та іншим злочинам транснаціонального характеру [8]. Хоча Україна не є членом Європейського Союзу, у діяльності з розслідування транснаціональних злочинів вона взаємодіє з агенцією Європолу, й ці відносини нині активізуються. Міжнародну організацію кримінальної поліції – Інтерпол – в Україні представляє Національне центральне бюро Інтерполу (Укрбюро Інтерполу), що є центром координації взаємодії правоохоронних органів країни з компетентними органами зарубіжних держав щодо ведення боротьби зі злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни. Це стосується й торгівлі людьми. При цьому підрозділом, на який безпосередньо покладається організація виконання функцій МВС України як Національного центрального бюро Інтерполу, є робочий апарат Укрбюро Інтерполу. НЦБ забезпечує співробітництво правоохоронних органів України та зарубіжних країн як у цілому, так і в окремих напрямках боротьби зі злочинністю, зокрема й у напрямі боротьби з торгівлею людьми.

Проблема щодо питання торгівлі людьми є вкрай актуальною. З вказаним злочином міжнародного характеру світова спільнота намагається боротися вже давно. Співробітництво держав на різних рівнях (універсальному чи регіональному) є надзвичайно важливим для захисту прав та свобод кожної людини, підвищення рівня життя та добробуту у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борьба с международной преступностью – ключевой фактор в обеспечении устойчивого развития: Центр новостей ООН. URL: <http://www.un.org/russian/news/story.asp?NewsID=19435&Kw1%BE%D1%81%D1%82%D1%8C&Kw2=&Kw3=>.
2. Протокол з попередження торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, доповнення Конвенції ООН про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю прийнятий Резолюцією ГА ООН A/RES/55/25 від 15.11.2000. URL: <http://undocs.org/ru/A/RES/55/25>.
3. Биленчук П.Д. Транснациональная преступность: состояние и трансформация: [учеб.пособие] / Биленчук П.Д., Еркенов С.Е., Кофанов А.В. К.: Атика, 1999. 272 с.
4. Конвенция о борьбе с торговлей людьми и эксплуатацией проституции третьими лицами от 21.03.1949 г. URL: [http://undocs.org/ru/A/RES/317\(IV\)](http://undocs.org/ru/A/RES/317(IV)).
5. Международный пакт о гражданских и политических правах от 10.12.1966 г. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml.
6. Конвенция ООН против транснациональной организованной преступности. Принята резолюцией 55/25 Генеральной Ассамблеи от 15.11.2000 г. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/orgcrime.shtml.
7. Протидія торгівлі людьми на міжнародному рівні. / Філашкін В.С., 2011. 240 с.